

Handläggare
Marita Johansson
Telefon: 0850835562**Till**
Arbetsmarknadsnämnden
den 26 mars 2019**Ärende 4****Yttrande över Remiss av betänkandet Att förstå
och bli förstådd - ett reformerat regelverk för
tolkar i talade språk (SOU 2018:83)***Remiss från Kommunstyrelsen, dnr KS 2019/286***Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut**

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.
2. Arbetsmarknadsnämnden beslutar justera paragrafen omedelbart.

Karin Eriksson-Bech
Tillförordnad
arbetsmarknadsdirektör**Sammanfattning**

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk* (SOU 2018:83) till arbetsmarknadsnämnden för yttrande.

I betänkandet redovisas Tolkutredningens översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar samt den offentliga sektorns användning av tolkar. Målsättningen har varit att finna ett flexibelt, rättssäkert och effektivt system för samhällets nuvarande och framtida behov av tolktjänster i talade språk. Utredningen föreslår flera strategiska mål med siktet inställt på cirka fem år, bland annat föreslås att en ny tolklag och tolkförordning införs som reglerar frågor om utbildning, auktorisation, registrering och tillsyn över tolkar och tolkförmedlingar samt god tolksed och opartiskhet. Förbud mot barntolkning införs. Vidare föreslås att en modell ska utvecklas för samverkan och utveckling av flerspråkig terminologi med syftet att på sikt utveckla en gemensam basterminologi som stöd för tjänster och tekniska applikationer.

Arbetsmarknadsförvaltningen välkomnar Tolkutredningens betänkande och delar de förslag som presenteras i utredningen. Förvaltningen anser att betänkandet redovisar ett relevant resonemang runt en mångfacetterad problembild.

Bakgrund

Regeringen beslutade i oktober 2017 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar samt den offentliga sektorns användning av tolkar. Uppdraget omfattade också att lämna förslag på ett flexibelt, rättssäkert och effektivt system för att samhällets nuvarande och framtida behov av tolktjänster ska tillgodoses (Dir. 2017:104).

Uppdraget till utredaren var bland annat att:

- kartlägga landets tolkresurser inom olika kvalifikationsnivåer och tolkarnas kompetens i relation till uppdrag,
- utreda hur en ändamålsenlig struktur kan utvecklas avseende utbildningsformer och utbildningsvägar som svarar mot de krav samhället ställer,
- göra en analys av dagens auktorisationssystem och eventuella behov av förbättrade former för kompetensbedömning,
- utreda behovet av tillsyn i anslutning till tolktjänster och vid behov utformning av sådan tillsyn,
- se över områden och former för effektiv myndighetssamverkan,
- utreda behovet av mer kunskap och eventuella åtgärder beträffande barn som tolkar, samt
- presentera författningsförslag som bedöms nödvändiga.

Utredningens uppdrag avsåg tolkar i talande språk dvs inte teckenspråkstolkar, dövblind- eller skrivtolkar

Den 11 december 2018 redovisade utredningen, som antagit namnet Tolkutredningen, sitt uppdrag i betänkande *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk* (SOU 2018:83). Regeringen har därefter remitterat betänkandet till bland andra Stockholms stad.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk* (SOU 2018:83) till arbetsmarknadsnämnden för yttrande.

Tolkutredningens uppdrag rör samhällets behov av och tillgång till tolkar samt den offentliga sektorns användning av tolkar. Samhällets behov av tolktjänster har utretts vid ett flertal tillfällen under en lång följd av år. Problembilden har varit likartad och har sammanfattningsvis gällt hur tillgängligheten till tolktjänster av hög kvalitet kan ökas för att kunna möta förvaltningslagens krav på tolk, när sådan behövs.

Behovet av tolkning har ökat kraftigt de senaste åren i takt med att antalet asylsökande och nyanlända har ökat. Det är främst inom offentliga verksamheter som tolktjänster efterfrågas. Den kommunala sektorn och landstingen svarar för merparten av den offentliga upphandling av tolkförmedling och tolktjänster som sker i landet. Verksamheten omsätter 1,1 miljarder kronor årligen.

Kvalitetssäkring genom utbildning

Tolkning av god kvalitet är av betydelse för offentlig sektors effektivitet och patient- och rättssäkerheten men även för samhällets mer övergripande integrationspolitik och utveckling. Det framgår av tolkutredningen att merparten av landets uppskattningsvis cirka 5 000 yrkesverksamma tolkar saknar utbildning och auktorisation och har därmed inte bedömts på ett enhetligt sätt då det gäller språkkunskaper, tolkningsteknik och medvetenhet om de etiska regler som gäller i rollen som tolk. Vidare konstateras att det saknas en enhetlig benämning för personer som arbetar som tolk. Yrkestiteln auktoriserad tolk är skyddad, däremot inte benämningen tolk. Det innebär att vem som helst kan kalla sig tolk och att de begrepp som används också kan variera.

Tolkyrket är för många ett genomgångsyрке. Hos offentliga beställare av tolktjänster finns en allmän uppfattning att det råder brist på tolkar samtidigt som tolkar som utredningen har varit i kontakt med gett uttryck för att de har svårt att försörja sig på heltid inom yrket. Många tolkar menar också att det inte lönar sig tillräckligt att utbilda, fortbilda och auktorisera sig eftersom deras tjänster därmed blir dyrare och inte efterfrågas i samma utsträckning.

Det finns i dagsläget ett flertal utbildningsvägar till tolk inom olika utbildningsformer som enligt utredaren skapar en otydlighet för både studerande och beställare. Volymen bedöms behöva ökas och utbildningarna utvecklas och i högre grad kopplas till det praktiska arbete t.ex. till myndighetskrav, teknikutveckling och Kammarkollegiets auktorisationsprocess. Tolkutredningen ser ökad

professionalisering och utveckling av tolkyrket som en förutsättning för att offentlig sektor långsiktigt ska kunna försörjas med kvalitativa tolktjänster. Utredningen föreslår att motsvarande 1 500 nya utbildningsplatser tillförs under kommande femårsperiod och då främst vid högskolan. Utbildningen breddas och förlängs med möjlighet att avlägga särskild yrkesexamen som tolk.

Barn och anhöriga som tolkar

Betydande språkstöd, och i vissa fall tolkning, utförs också av ideella tolkar”, som barn under 18 år, anhöriga, släkt och vänner. Att använda anhörig som tolk kan medföra flera risker. Till exempel är en anhörig inte neutral och opartisk, omfattas inte av tystnadsplikt och kan ha ett begränsat språk och terminologi. Det finns en risk att kommunikationen förvanskas. Anhörigstöd får därför inte ersätta anlitandet av professionell tolk.

Barnets rätt och ett barnrättsperspektiv måste tillgodoses i samhällets möten med enskilda som har svårigheter att kommunicera på svenska språket vilket inte alltid sker idag. Trots omfattande erfarenheter och medvetenhet om negativa effekter, fortgår användningen av barn för tolkning. En forskarstudie genomförd vid Linnéuniversitetet 2017–2018, på uppdrag Socialstyrelsen, konstaterar att ingen riktigt vet hur många barn som tolkar och i vilken omfattning men att det bedöms som vanligt förekommande. En urskiljbar grupp är ensamkommande barn som fått familjeåterförening beviljad där barn hamnar i rollen som ”förälder” åt sina föräldrar.

Utredningens slutsats är att det finns behov av en mer övergripande reglering och föreslår:

- Förbud mot att använda barn som tolkar förtydligas i svensk rätt genom förvaltningslagen, rättegångsbalken och förvaltningsprocesslagen, med utgångspunkt i barnkonventionen, samt att
- undantag medges för viss enkel informationsgivning som inte kan anstå, vid fara för dödsfall, allvarlig sjukdom eller skada, samt om det annars föreligger synnerliga skäl.

Barn, anhöriga och vänner kan även fortsättningsvis fylla viktiga funktioner som stöd vid olika typer av samhällskontakter, men ska inte fullgöra tolktjänster.

Utredningen föreslår vidare att:

- Kammarkollegiet får i uppdrag att ta fram utbildnings och informationsmaterial riktade till tolkanvändare inom offentlig sektor,

- insatserna ska särskilt beakta vikten av barnperspektivet vid tolkning för barn och de behov av utbildning och andra åtgärder som kan finnas.

Tillsyn och samverkansfrågor

Förmedling och utförande av tolktjänster har endast i ringa utsträckning varit föremål för reglering och tillsyn. Det är i dag upp till varje enskild myndighet, kommun och landsting att ansvara för att deras respektive upphandlade kontrakt följs. Felaktigheter i tolkutövning säkerställs inte på nationell nivå. I utredningen föreslås därför ett antal åtgärder som sammanfattningsvis innebär:

- Upprättande av register över tolkförmedlingar som godkänns för att arbeta mot offentlig sektor. Tolkförmedlingar som ansöker om registrering föreslås betala avgift.
- Tillsyn över registrerade tolkförmedlingar med stöd i särskild tillsynsplan.
- Reglering och registrering av auktoriserade tolkar samt tolkar med godkänd utbildning. En avgift tas ut även för registrering av tolkar med godkänd utbildning, vilket i dag endast sker för auktoriserade tolkar. Även avgift för förnyelse efter fem–sex år föreslås
- Tillsyn av auktoriserade och utbildade tolkar med stöd i särskilt utvecklade tillsynsplaner.
- Ny lagstiftning rörande bland annat barntolkning.
- Informationsåtgärder.

Förslagen om utvecklad tillsyn gäller tolkar med auktorisation och godkänd utbildning samt tolkförmedlingar som önskar arbeta mot offentlig sektor. Kammarkollegiet ansvarar för registrering och tillsyn av tolkar, medan registrering och operativt tillsynsansvar över förmedlingar läggs på länsstyrelserna. Det kombineras med uppdrag att lämna lägesbilder om tolkfrågor i anslutning till länsstyrelsens befintliga integrationsuppdrag. En utvecklad tillsyn ska ses i relation till att så kallade övriga tolkar inte omfattas och på sikt kommer att fasas ut från offentlig verksamhet.

Utredningens förslag i punktform

En rad strategiska mål för samhällets försörjning med tolkar kan formuleras med siktet inställt på halvlång sikt, cirka fem år.

- Staten finansierar färre utbildningsvägar till tolk, men ökar den samlade kapaciteten. Volym och inriktning samordnas i

förhållande till statens auktorisation av tolkar, med grundkrav på utbildning och praktik.

- Staten för register över auktoriserade och utbildade tolkar. Det utgör bas för framtida tolktjänster inom offentlig sektor.
- En ny tolklag införs, barntolkning förbjuds och ersätts med professionella tolkar. Regelverk, kvalitetssäkring och tillsyn utvecklas gentemot tolkar och förmedlingsorgan.
- Offentlig sektor planerar långsiktigt, samverkar, koordinerar och använder befintliga tolkresurser mer flexibelt och effektivt. En ökande andel av resurserna används för att finansiera kärnverksamheten i tolkningen, dvs. tolktjänster.
- Kvalitetssäkrade och registrerade tolkar erbjuds uppdrag i staten genom statens beställarsamordning. Myndighetskrav möts av kvalitet i levererade tjänster.
- Staten och offentlig sektor bygger vid behov upp egna tolkresurser eller avtalar om garanterade tjänster. Den offentliga kostnadsökningen hålls tillbaka men kvalitet och samhällsnytta ökar.
- Tolkyrket värderas och professionaliseras, vilket på sikt även leder till mer traditionella partsförhållanden, förbättrad arbetsmiljö, högre sysselsättningsgrad och stabilare situation på arbetsmarknaden för tolkar.

Under de närmaste åren ser utredningen att förbättringar av situationen kring tolktjänster inom offentlig sektor kan åstadkommas av de enskilda offentliga aktörerna genom:

- myndighetsstyrning med kravställning på auktoriserade och utbildade tolkar för nyttjande inom offentlig verksamhet,
- myndighetssamverkan, vilket kan ta sig uttryck i avtalsmässig samordning, gemensamma diskussioner kring kort- och långsiktig planering och efterfrågan på tolkar och tolktjänster, t.ex. i anslutning till Kammarkollegiets råd för tolk- och översättarfrågor,
- information och utbildning för höjning av beställarkompetensen,
- avtalsuppföljning på myndighetsnivå och från ramavtalsansvariga myndigheter,
- konsekvent genomförd avvikelserapportering med uppföljning samt ökat intresse för statistikuppföljning (i regel redan avtalad men förbisedd),
- ökat fokus på kostnadseffektivitet i myndigheternas interna arbete med egna språkresurser och externa tolktjänster

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utvecklings- och utredningsstaben.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag och välkomnar att en översyn har gjorts av tolkning i talade språk.

Utredningen beskriver en mångfacetterad problembild med behov av åtgärder inom olika områden. De förslag på ändringar som föreslås i betänkandet tar sikte på att få genomslag om cirka fem år.

Arbetsmarknadsförvaltningen känner igen den problembild som utredningen presenterar. Det är idag brist på tolkar med tillräcklig kompetens för att kunna utföra uppdrag inom stadens verksamheter. Förvaltningen anser det därför angeläget att utredningens förslag kan behandlas så skyndsamt som det är möjligt.

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens synpunkt att tolkyrket behöver ges ökad status för att locka och behålla språkintresserade personer som vill utföra en viktig samhällsinsats. För att få till stånd en sådan utveckling behövs det, som utredningen föreslår, ställas tydliga krav och styras mer aktivt kring utbildning, auktorisation, och förmedling. Föreslagen tillsyn av tolkar och tolkförmedling är också ett viktigt led i den riktningen. Vidare anser förvaltningen att vägledning i tolkanvändning bör införas på utbildningar där studerande i sitt framtida yrkesliv sannolikt kommer att behöva tala genom tolk.

Tolkutredningen föreslår att i lag införa förbud mot barntolkning. Betänkandet belyser flera negativa effekter som följer av barntolkning samt att barntolkning är omfattande och vanligt förekommande inom offentliga verksamheter. Mot den bakgrunden vill arbetsmarknadsförvaltningen särskilt välkomna förslaget om förbud mot barntolkning.

Arbetsmarknadsförvaltningen noterar att utredningen har analyserat och förslagit åtgärder kopplat till att ny teknik får en allt större betydelse för tolkyrkets framtida utveckling. Förvaltningen anser att ett utvecklingsbehov redan finns och att frågan därför bör få en prioriterad ställning.

Arbetsmarknadsförvaltningen föreslår att arbetsmarknadsnämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Bilaga

1. Remiss: Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk, SOU 2018:83